

5. Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 24.05.2016 N 22 "О внесении изменений в постановление Пленума Верховного суда Российской Федерации от 9 декабря 2008 г. N 25 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с нарушением правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств, а также с их неправомерным завладением без цели хищения" <http://base.consultant.ru/cons/cgi/>. Дата обращения. 12.09.2019.

6. Постановление Правительства РФ от 23.10.1993 N 1090 (ред. от 30.05.2016) "О Правилах дорожного движения" (вместе с "Основными положениями по допуску транспортных средств к эксплуатации и обязанности должностных лиц по обеспечению безопасности дорожного движения") <http://base.consultant.ru/cons/cgi/>.

7. Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 24.05.2016 N 22 "О внесении изменений в постановление Пленума Верховного суда Российской Федерации от 9 декабря 2008 г. N 25 "О судебной практике по делам о преступлениях, связанных с нарушением правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств, а также с их неправомерным завладением без цели хищения" <http://www.consultant.ru/cons/>. Дата обращения 12.09.2019.

8. Дорожно-транспортная преступность. Закономерности, причины, социальный контроль [Электронный ресурс]/ А.Ю. Кравцов [и др.].—

Электрон. текстовые данные.— СПб.: Юридический центр Пресс, 2012.— 480 с.— Режим доступа: <http://www.iprbookshop.ru/17996.html>.— ЭБС «IPRbooks»

9. Карпович О.Г. Некоторые проблемы борьбы с коррупцией в государствах СНГ. Теоретические и практические аспекты. Научно-практическое пособие. - М.: Юнити-Дана, 2011. С. 20.

10. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации (постатейный) / Отв. ред. В.М. Лебедев. 14-е изд., перераб. и доп. М.: Юрайт, 2015.

11. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации: Научно-практический (постатейный) (2-е издание, переработанное и дополненное/под ред. С.В. Дьякова, Н.Г. Кадникова. М.: "Юриспруденция", 2013. Документ предоставлен Консультант Плюс

12. Госавтоинспекция РФ. Статистика. <http://www.gibdd.ru/stat/> Дата обращения. 12.09.2019.

13. Состояние преступности в РФ в период 2014-2019 г. <https://МВД РФ> Дата обращения. 12.09.2019.

14. Данные статистики. Судебный департамент при Верховном Суде Российской Федерации. 2019 г. <http://www.cdep.ru/index.php?id=79>. 20.09.2019.

Казьмірова І.В.

аспірант

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Науковий керівник:

Лук'янчиков Євген Дмитрович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри інформаційного права
та права інтелектуальної власності
КПІ ім. Ігоря Сікорського

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКАЗОВОЇ БАЗИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Inna Kazmirova

PhD student

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Scientific head:

Lukyanchikov Yevhen Dmitrovich,
Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Professor at the Department of information
law and intellectual property law,
Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

PROCEDURAL SUPPLY OF INFORMATION-EVIDENCE BASE: COMPARATIVE LEGAL ASPECTS

Анотація. У статті проводиться порівняння між процесуальним забезпеченням інформаційно-доказової бази у цивільному судочинстві та кримінальному провадженні. Автором виокремлено два процесуальних інститути, здійснено їх узагальнену характеристику та умовно визначено основні

порівнювані аспекти. З'ясовано теоретичну та практичну доцільність використання в назвах досліджених інститутів понять «докази» та «речі і документи». Зроблено висновок про наявні розбіжності у процесуальному забезпеченні інформаційно-доказової бази в цивільному судочинстві та кримінальному провадженні. За результатами аналізу норм відповідних галузей права та вироблених теоретичних підходів обґрунтовано доцільність вживання понять «докази» та «речі і документи».

Summary. The institutions of procedural support of information and evidence base in civil proceedings and criminal proceedings are compared. The author defines two procedural institutes, performs of their general reference and conditionally defines the main compared aspects. The theoretical and practical advisability of using the concepts of “evidence” and “things and documents” in the names of the institutions studied is clarified. There are differences in the procedural support of the information-evidence base in civil proceedings and criminal proceedings. Based on the analysis of the norms of the relevant branches of law and the developed theoretical approaches, the advisability of using the concepts of “evidence” and “things and documents” is substantiated.

Ключові слова: забезпечення доказів, тимчасовий доступ до речей і документів, інформаційно-доказова база, докази, речі і документи.

Key words: providing evidence, temporary access to things and documents, information-evidence base, evidence, things and documents.

Постановка проблеми. Покладаючи обов'язок доказування на сторони, законодавець одночасно врахував випадки об'єктивної неможливості виконання такого обов'язку. Зокрема, особа може вжити всіх можливих заходів для отримання певного доказу/відомостей самостійно, але марно, наприклад, внаслідок дій/бездіяльності іншої сторони, наявності охоронюваної законом таємниці тощо. Не виключені й підстави припускати можливу втрату засобу доказування або ж подальшу неможливість чи утруднення збирання/подання відповідних доказів тощо.

За таких та подібних до цього умов завдання цивільного судочинства чи кримінального провадження виявляються недосяжними. Відтак, виникає потреба у процесуальному забезпеченні інформаційно-доказової бази, що полягає в сприянні з боку суду в отриманні доказів у цивільному судочинстві та наданні речей і документів під час кримінального провадження відповідно.

У зв'язку з цим, для дослідження нами умовно виділено інститут забезпечення доказів у цивільному судочинстві та інститут тимчасового доступу до речей і документів у кримінальному провадженні, що носять забезпечувальний характер, хоча й з певними обумовленими відмінностями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Інститут забезпечення доказів досить часто привертає увагу науковців та практиків, що не в останню чергу обумовлено його важливим практичним значенням та законодавчим оновленням. Те ж саме можемо зазначити й про тимчасовий доступ до речей і документів, який на переконання більшості представників науки і практики є взагалі законодавчою новацією.

Для дослідженнями нами було використано напрацювання окремих науковців, зокрема С.Є. Лезіна, М.В. Лиманської, В.І. Фаринника, М.Я. Никоненка, О.М. Миколенко, В.Г. Лукашевича, Н.А. Сотник. Разом з тим, попри ґрунтовність, численність та широко охоплюючий характер таких наукових праць, до цього часу не

проводилась аналогія між зазначеними двома інститутами, а тим більше, як такими, що направлені на процесуальне забезпечення інформаційно-доказової бази. Те ж саме зазначимо і щодо порівняльного аналізу назв двох процесуальних інститутів в частині, що стосується використання таких понять як «докази», «речі і документи».

Мета статті полягає у проведенні порівняння між забезпеченням доказів у цивільному судочинстві та тимчасовим доступом до речей і документів у кримінальному провадженні як інститутами процесуального забезпечення інформаційно-доказової бази, а також порівняльному аналізі використання понять «докази» та «речі і документи».

Виклад основного матеріалу. Інститут забезпечення доказів не є новелою для цивільного судочинства, налічує тривалу історію свого існування та періодично піддається змінам. Останні такі зміни пов'язані з набранням 15.12.2017 чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». Зокрема, удосконалено правове регулювання підстав та порядку забезпечення доказів, розгляду заяви про забезпечення доказів, розширено вимоги до форми та змісту такої заяви.

Водночас, розширення прав позивача на застосування заходів забезпечення позову має збалансовувати «система стримань та противаг», яка створюється за допомогою інституту зустрічного забезпечення у різних формах, а також обов'язок відшкодування позивачем шкоди, завданої відповідачу необґрунтованим забезпеченням позову. Крім того, обмежено підстави для забезпечення доказів. Переважна більшість процесуальних повноважень суду переглянута виходячи з принципу виконання судом, зокрема, у цивільному процесі виключно ролі арбітра і ніколи – слідчого [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 13 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК

України), збирання доказів у цивільних справах не є обов'язком суду, крім випадків, встановлених цим Кодексом.

Частиною 1 ст. 116 ЦПК України передбачено, що суд за заявою учасника справи або особи, яка може набути статусу позивача, має забезпечити докази, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений або збирання або подання відповідних доказів стане згодом неможливим чи утрудненим.

Є.Є. Лезін розглядає забезпечення доказів (в цивільному судочинстві) в двох аспектах: з боку заінтересованої особи – забезпечення доказів є діяльністю цієї особи, яка спрямована на отримання сприяння від уповноваженого органу в одержанні та збереженні доказів, які вона пізніше використовує в цивільному судочинстві як підставу своїх вимог і заперечень; з боку особи, якій законом надано право забезпечувати докази, – така діяльність є сприянням заінтересованим особам на їхнє звернення у наданні доказів та їх оперативному збереженні шляхом отримання доступу до об'єкта та фіксації відомостей про факти й обставини, які він містить, що відбувається відповідно до встановленого законом способу та порядку у випадках, коли подання заінтересованою особою потрібних доказів для їх подальшого використання в судовому процесі є або може стати неможливим, або ускладненим [4, с. 9].

В будь-якому разі, інститут забезпечення доказів спрямований на запобігання можливій втраті доказів чи своєчасне їх подання/збирання, що виправдовує обмежувальний характер його застосування та, по суті, активну роль суду у доказуванні.

Способами забезпечення судом доказів є допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням, заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов'язання вчинити певні дії щодо доказів. У необхідних випадках судом можуть бути застосовані інші способи забезпечення доказів, визначені судом [3].

Зазначимо, що на рівні ЦПК України окремо регламентовано порядок реалізації майже кожного з визначених способів забезпечення доказів. Невипадково Є.Є. Лезін зазначає, що під час використання інституту забезпечення доказів забезпечується доступ до об'єктів, що містять відомості про факти й обставини, та здійснюється закріплення таких відомостей з одночасним наданням їм процесуальної форми засобів доказування [5, с. 95].

Для забезпечення доказів цілком характерно (з огляду на підстави застосування), що суд за клопотанням заявника може забезпечити докази без повідомлення інших осіб, які можуть отримати статус учасників справи, в тому числі, у разі, якщо повідомлення іншої сторони може унеможливити або істотно ускладнити отримання відповідних доказів [3].

Ухвала про забезпечення доказів (крім забезпечення доказів шляхом допиту свідків, призначення експертизи, огляду доказів) є виконавчим документом та виконується негайно в порядку, встановленому для виконання судових рішень [3]. На нашу думку, виконання ухвали суду особами, що здійснюють примусове виконання рішень (як правило, це державні виконавці), ще більше посилює забезпечувальний характер досліджуваного інституту. В першу чергу, це зумовлено наявністю в силу закону обсягом повноважень та об'єктивністю по відношенню до кожної зі сторін.

Також з метою посилення дієвості вказаного процесуального інституту законодавець передбачив заходи процесуального примусу, які суд може застосувати до відповідної особи аби спонукати її добросовісно виконувати процесуальні обов'язки та запобігти створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства, що вбачається зі ст. 143 ЦПК України. Зокрема, йдеться про тимчасове вилучення доказів для дослідження судом, привід, штраф.

На перший погляд здається, що інститут забезпечення доказів передбачає примус лише у разі недобросовісності відповідної особи (якщо ставити наявність примусу в залежність від добровільності виконання ухвали суду). Якщо ж виходити із переважаючої у теорії думки, коли добровільність пов'язується виключно з волевиявленням особи, то вже сам факт винесення судом обов'язкової для виконання ухвали про забезпечення доказів у певний спосіб свідчить про примус.

На відміну від інституту забезпечення доказів у цивільному процесі, кримінальному провадженню такий процесуальний інститут не притаманний. Натомість, з набранням чинності КПК України 2012 р. був впроваджений інститут заходів забезпечення кримінального провадження.

Зокрема, новелами у вітчизняному кримінальному процесі стало серед іншого введення самого поняття заходів забезпечення кримінального провадження та законодавче закріплення застосування таких заходів, як грошове стягнення, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, тимчасовий доступ до речей і документів [6, с. 116]. На думку Н.А. Сотник, цей термін є чужорідний для науки кримінального процесуального права і запозичений з інших галузей права та інтегрований у кримінальне процесуальне право [7, с. 186].

Зауважимо, що запровадивши даний інститут, законодавець одночасно не визначив поняття заходів забезпечення кримінального провадження, що призвело до плюралізму думок науковців та практиків. З огляду на необхідність сформувати в межах даного дослідження хоча б приблизне уявлення щодо характеру таких заходів, наведемо окремі з думок науковців.

В.І. Фаринник під заходами забезпечення кримінального провадження пропонує розуміти

передбачені КПК України індивідуально визначені заходи, спрямовані на забезпечення дієвості кримінального провадження, які застосовуються щодо конкретної особи і пов'язані з покладенням на неї певних обов'язків та обмеженням її прав і свобод [8, с. 21].

На думку М.В. Лиманської, заходи забезпечення кримінального провадження – це передбачені законом обов'язкові спонукальні та забезпечувальні дії для виконання учасниками кримінального провадження їхніх процесуальних обов'язків, які при обов'язковому дотриманні прав людини повинна вживати особа, яка направляє кримінальний процес, для досягнення мети правосуддя [6, с. 118].

З огляду на поставлені мету та завдання, ми не будемо окремо зупинятись на формулюванні власного бачення щодо визначення поняття заходів забезпечення кримінального провадження, але обов'язково приділимо увагу цьому питанню в наших подальших дослідженнях. Ми лише зазначимо про більш широку направленість цих заходів (забезпечення дієвості кримінального провадження в цілому), на відміну від інституту забезпечення доказів. Адже, як зазначає М.Я. Никоненко, дієвість провадження, крім забезпечення ефективної реалізації завдань кримінального провадження та завдань окремих стадій кримінального провадження, включає також забезпечення доказування у кримінальному провадженні [10, с. 54].

Н.А. Сотник, проводячи аналогію із цивільно-процесуальним і господарсько-процесуальним законодавством та нормами КАС України, наголошує, що заходи забезпечення кримінального провадження об'єднали в собі і заходи забезпечення позову, і заходи забезпечення доказів, і запобіжні заходи, і заходи процесуального примусу [7, с. 186-187].

Враховуючи характер даного дослідження, ми зупинимось на такому заході забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів.

Відповідно до ст. 159 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України), тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку).

Тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку здійснюється шляхом зняття копії інформації, що міститься в таких електронних інформаційних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку, без їх вилучення.

Нині переважає думка, що тимчасовий доступ до речей і документів є важливим засобом формування доказової бази. З практичної позиції цей захід забезпечення кримінального

провадження являє собою безперечно основний інструмент формування й закріплення доказової інформації, яка в подальшому, під час проведення всебічного, повного та неупередженого досудового розслідування, буде слугувати юридичним підґрунтям для винесення слідчим або прокурором правильного й обґрунтованого процесуального рішення [11, с. 341].

Одночасно зазначимо, що будучи заходом забезпечення кримінального провадження, тимчасовий доступ до речей і документів передбачає певний ступінь втручання у права і свободи особи (як правило, йдеться про обмеження майнових прав, виникнення певних процесуальних обов'язків тощо). Невипадково в ч. 4 ст. 132 КПК України зазначено, що для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд зобов'язаний врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні.

Однак, враховуючи плюралізм думок, наведемо хоча б одну прямо протилежну. Зокрема, О.М. Миколенко вважає, що серед заходів забезпечення кримінального провадження можна знайти такі, які не пов'язані з тимчасовими обмеженнями прав і свобод особи і застосування яких не призводить до настання для цієї особи обмежень майнового, морального чи організаційного характеру (наприклад, судовий виклик, виклик слідчим чи прокурором, а також тимчасовий доступ до речей і документів) [12, с. 83].

На нашу думку, застосування тимчасового доступу до речей і документів завжди пов'язано з певним ступенем втручання у права та свободи особи. Це може бути обумовлено характером речей і документів, інформації, до яких надається доступ, відсутністю конкретизації щодо строку та порядку зберігання вилучених оригіналів документів, можливістю оскаржити ухвалу слідчого судді тощо.

Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи: 1) перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи; 2) самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні; 3) не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю (ч. 5 ст. 163 КПК України).

Ми вирішили з'ясувати практичну реалізацію наведених підстав, оскільки вони мають застосовуватися у взаємозв'язку з ч. 4 ст. 132 КПК

України (для оцінки потреб досудового розслідування слідчий суддя або суд зобов'язаний врахувати можливість без застосованого заходу забезпечення кримінального провадження отримати речі і документи, які можуть бути використані під час судового розгляду для встановлення обставин у кримінальному провадженні). З цією метою ми проаналізували в Єдиному державному реєстрі судових рішень значну кількість ухвал про тимчасовий доступ до речей і документів. Зазначимо, що пріоритетне значення в таких ухвалях надається доведеністю лише підстав, визначених у ч. 5 ст. 163 КПК України, а отже, не має значення, чи вживались стороною самостійно заходи для отримання таких речей і документів. Це може бути пояснено тим, що в силу приписів ст. 93 КПК України, наприклад, сторона обвинувачення може вдаватися до вилучення речей і документів чи тимчасового доступу до речей і документів, який цілком підставно можна віднести до інших процесуальних дій. Разом з тим, порядку реалізації вилучення речей і документів в КПК України й досі не визначено. Як наслідок, пріоритет надається тимчасовому доступу до речей і документів, як іншій процесуальній дії, під час якої здійснюється збирання доказів. А оскільки, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК України (ч. 1 ст. 86 КПК України), то важливе значення для сторони має дотримання формальної процедури.

Якщо речі і документи містять охоронювану законом таємницю додатково має бути доведено можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів (ч. 6 ст. 163 КПК України). Видається, що в останньому випадку необхідність застосування тимчасового доступу до речей і документів ставиться в залежність від доведення стороною обґрунтованості та доцільності надання судом доступу до речей і документів, що містять охоронювану законом таємницю. Тим більше, що отримати тимчасовий доступ до таких речей і документів без сприяння суду, по суті, неможливо.

В силу приписів ч. 2 ст. 163 КПК України, якщо сторона кримінального провадження, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність достатніх підстав вважати, що існує реальна загроза зміни або знищення речей чи документів, клопотання може бути розглянуто слідчим суддею, судом без виклику особи, у володінні якої вони знаходяться. Тут можемо зазначити про часті зловживання на практиці стороною обвинувачення цим положенням та формальним підходом з боку слідчого судді, який обмежується лише дослівним дублюванням ч. 2 ст. 163 КПК України в своїй ухвалі.

На сьогодні виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів здійснює

безпосередньо особа, зазначена в ухвалі суду як така, якій володілець цих речей і документів має надати тимчасовий доступ. Не вдаючись до детального системного аналізу положень КПК України (статті 160, 163-166), коротко зазначимо, що суб'єктом виконання такої ухвали виступає відповідна сторона кримінального провадження. Але, в даному випадку, реальному практичному втіленню засад змагальності та рівності сторін перешкоджають недоліки у правовому регулюванні тимчасового доступу до речей і документів (можливість отримання стороною захисту, по суті, лише копій документів; відсутність належної регламентації фіксування виконання ухвали і т.ін.).

У разі невиконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів слідчий суддя, суд за клопотанням сторони кримінального провадження, якій надано право на доступ до речей і документів на підставі ухвали, має право постановити ухвалу про дозвіл на проведення обшуку згідно з положеннями цього Кодексу з метою відшукування та вилучення зазначених речей і документів (ст. 166 КПК України). Таким чином, передбачається перехід до слідчої (розшукової) дії, що в будь-якому разі пов'язано з процесуальним примусом.

Таким чином, процесуальне забезпечення інформаційно-доказової бази у цивільному судочинстві характеризується наданням інформації, яку несе доказ, об'єктивної форми вираження, що відповідає конкретному процесуальному засобу доказування. Тоді як у кримінальному провадженні йдеться про отримання сторонами кримінального провадження доступу до матеріальних об'єктів для виявлення відомостей про фактичні дані (за відсутності належної регламентації фіксування).

На наш погляд, дане дослідження буде неповним без належного приділення уваги питанню щодо обумовленості, теоретичної та практичної доцільності вживання саме таких понять як «докази» та «речі і документи» відповідно в назвах вказаних процесуальних інститутів. Спершу розглянемо, чому саме інститут забезпечення «доказів», а не «речей і документів».

Відповідно до ст. 76 ЦПК України, доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Ці дані встановлюються такими засобами: письмовими, речовими і електронними доказами; висновками експертів; показаннями свідків.

Як вбачається зі змісту ст.ст. 90, 95, 97, 100, 102 ЦПК України, перелічені засоби доказування є різними за своїм характером, об'єктивною формою вираження, а отже, не є взаємовиключними. Наприклад, письмовими доказами є документи, але крім електронних. В свою чергу, електронні документи, веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі

являються електронними доказами. Тобто, самі лише речі і документи не охоплюють всіх засобів доказування у цивільному судочинстві.

Також пригадаємо, що докази отримують у такі способи, як: допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням, заборона вчиняти певні дії щодо доказів та зобов'язання вчинити певні дії щодо доказів [3]. Вказані способи передбачають встановлення даних всіма переліченими в ст. 76 ЦПК України засобами, а не лише письмовими (документами) і речовими доказами.

Таким чином, вживання поняття «докази» теоретично і практично обумовлене, відповідає сутності та меті інституту забезпечення у цивільному судочинстві.

На відміну від цього, для визначення назви тимчасового доступу законодавець використав поняття «речі і документи», що ми вважаємо процесуально обумовленим з огляду на наступне.

Відповідно до ст. 23 КПК України, суд досліджує докази безпосередньо. Показання учасників кримінального провадження суд отримує усно.

Не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Із цього можна зробити попередній висновок, що докази в їх процесуальному та пізнавальному статусі з'являються лише в суді після їхнього безпосереднього дослідження (тут ми свідомо не аналізуємо окремі випадки, передбачені чинним КПК). А також, що фактичні дані, отримані та зафіксовані у відповідних протоколах (допиту, огляду речей і документів), на досудовому слідстві не мають ніякого пізнавального й тим більше доказового значення [13, с. 76].

В цілому, оперування поняттям «докази» на досудовому розслідуванні носить вибірковий характер, що вбачається з системного аналізу положень КПК України. Але цим лише досліджуване питання не вичерпується.

Як і в першому випадку, зазначимо, що процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів (ст. 84 КПК України).

В одному з попередніх досліджень, нами було зроблено висновок, що загальними об'єктами тимчасового доступу до речей і документів виступають речі, документи та інформація, що міститься в електронних інформаційних системах або їх частинах, мобільних терміналах систем зв'язку. Прямої вказівки щодо того, що треба розуміти під вказаними об'єктами, кримінальне процесуальне законодавство не містить. У зв'язку з цим обґрунтовано можливість поширення на інститут тимчасового доступу до речей і документів законодавчих положень, які стосуються процесуальних джерел доказування [14, с. 217].

В аспекті зазначеного, принагідно згадати про розмежування речового доказу та документа, запропоноване І.О. Крицькою. Зокрема, таке розмежування доцільно здійснювати за сукупністю законодавчо закріплених і доктринально розроблених критеріїв, зокрема: 1) за способом збереження та передачі інформації, 2) за доказовим значенням змісту або форми документа, 3) за можливістю/неможливістю заміни матеріального носія оригіналом або дублікатом. Додатково можуть враховуватися й ті ознаки, що властиві виключно документу як самостійному процесуальному джерелу доказів, тобто цілеспрямованість його створення та автентичність [15, с. 46].

Отже, використання в назві досліджуваного процесуального інституту поняття «речі і документи» пояснюється не лише моментом набуття фактичними даними процесуального статусу доказів, але й характером об'єктів, до яких надається доступ. Ми не наводимо в якості ще одного обґрунтування те, що докази збираються під час слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки ст. 93 КПК України передбачає й інші процесуальні дії для збирання доказів.

Висновки. Процесуальному забезпеченню інформаційно-довказової бази у цивільному судочинстві та кримінальному провадженні відповідно притаманні значні розбіжності. Зокрема, йдеться про підстави такого забезпечення, наслідки, суб'єктів виконання відповідних ухвал, процесуальний статус та обсяг отримуваних відомостей. В свою чергу, це обумовлює теоретичну і практичну доцільність вживання у назві розглянутих процесуальних інститутів саме понять «докази» та «речі і документи» відповідно.

Список літератури:

1. Закон України «Про внесення змін до Господарського кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів»: Закон України від 03 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>
2. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». URL: http://w1.cl.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415
3. Цивільний процесуальний кодекс України: в редакції Закону України від 03 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
4. Лезін Є.Є. Забезпечення доказів в цивільному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2019. 22 с.

5. Лезін Є.Є. Поняття і зміст забезпечення доказів у цивільному процесі України. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2017. С. 93-97

6. Лиманська М.В. Про поняття заходів забезпечення кримінального провадження. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. Випуск 48. Том 2. 2018. С. 116-119.

7. Сотник Н.А. Заходи забезпечення кримінального провадження: генезис поняття та доцільність використання у КПК України. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. № 9. 2016. С. 183-189.

8. Фаринник В.І. Теоретичні, правові та праксеологічні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України : автореф. дис. ...докт. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 37 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

10. Никоненко М.Я. Види заходів забезпечення кримінального провадження та їх

місце і роль у процесі доказування. Судова апеляція. № 1. 2014. С. 49-54.

11. Фаринник В. І. Тимчасовий доступ до речей і документів у системі заходів забезпечення кримінального провадження. Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 2. Ч. 2. 2016. С. 340-346.

12. Миколенко О. М. Критерії класифікації заходів забезпечення кримінального провадження та їх співвідношення з заходами кримінального процесуального примусу. Правова держава. № 17. 2014. С. 81-84.

13. Лукашевич В. Г. Докази та доказування в кримінально-процесуальному та криміналістичному вимірі. Держава та регіони. Серія: Право. № 1 (51). 2016. С. 74-79.

14. Казьмірова І. В. Об'єкти тимчасового доступу до речей і документів. Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2018. С. 215-217.

15. Крицька І. О. Речові докази у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2017. 249 с.

Киселёва Алевтина Станиславовна

Студентка 3 курсу

Факультета Економіки і Права РЭУ имени Г.В.Плеханова

СПЕЦИАЛЬНЫЕ МЕРЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В СФЕРЕ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.

Аннотация. В данной статье освещены аспекты проведения государственными органами различного рода мероприятий с целью предупреждения преступлений в сфере банковской деятельности. Предлагаются меры правового, информационного, технического и иного характера, осуществляемые в рамках специально-криминологической деятельности по обеспечению комплексной безопасности и защиты собственности финансово-кредитных учреждений. Также отражено значение их проведения в условиях рыночной экономической системы.

Ключевые слова: правонарушения, банковская деятельность, специально-криминологические меры.

Сегодня государство проводит активную борьбу, нацеленную на минимизацию количества правонарушений в сфере банковской деятельности. В Уголовном Кодексе РФ выделены следующие виды преступлений, касающиеся непосредственно этой области: ведение незаконной банковской деятельности; легализация денежных средств или иного имущества, приобретённого преступным способом другими лицами; злостное уклонение от погашения долгов перед банком; неправомерное получение и разглашение сведений, составляющих коммерческую или банковскую тайны; изготовление или сбыт фальсифицированных денег или ценных бумаг; преднамеренное банкротство и др.

В и Федеральном в законе на от 23.06.2016 как N за 182-ФЗ под "Об и основах в системы на профилактики по правонарушений как в за Российской под Федерации" и в в статье на 6 по закреплены как основные за направления под профилактики и правонарушений, в среди на

которых но важнейшее как место за занимает под обеспечение и экономической в безопасности[1]. на Экономическая но безопасность как Российской за Федерации под невозможна и без в последовательного на воз действия но общества как на за причины под и и условия в преступности. на Оно но представляет как многоступенчатую за систему под государственно-общественных и мер, в направленных на на но устранение, как ослабление за и под нейтрализацию и последствий в экономической на преступности. но Преимущественно как проблема за обеспечения под экономической и безопасности в касается на именно но банковской как деятельности, за т.к. под банки и являются в ключевым на элементом но финансовой как системы за России. под В и связи в с на этим но возникает как вопрос: за какие под меры и предупреждения в преступлений на в но банковской как сфере за предпринимаются под с и целью в их на минимизации. но Ответ как на за этот под вопрос и даёт в теория на уголовного но права,